

MYKÉNSKÁ CIVILIZACE

- Součástí migrace Indoevropských etnik
- Do Ř ze S, porazili Minojce
- Řada městských států
 - Mykény – centrum
 - Tíryns

 - Pylos
 - Théby
 - Orchomenos
- Paláce stavěli na kopcích a opevňovali velkou kamenou zdí
- Hlavní rozvoj – 14. stol. BC
- Konec 13. stol. BC – úpadek
 - Invaze? Konflikt mezi mykénskými králi?
 - Příchod Dóřů
 - Kol. 1100 BC pád Mykén a 300 let doba temna
- Úpadek civilizací pozdní doby bronzové historikové spojují s hladomorem, zemětřesením a invazí tzv. Mořských národů

Mykénské vojenství

- Velmi málo informací
- Zdroje:
 - Keramika
 - Nástěnné malby
 - Bronzové zbraně
 - Nepočtené texty (včetně Homéra – původ textů 1100-750 BC ?)

Boj o Tróju

- vrstva VIIa
- Mykéňané snad doprovázeli tzv. Mořské národy
- asi 15.-13. st. BC
- občanská válka
- Homér
 - kontroverze pro rané řecké vojenství
 - 8. st. BC – asi 300 let po pádu Mykén
 - někdy je jeho popis bližší vojenství v jeho době (ran. archaické době, 750-500 BC) než pozdní řecké době bronzové
 - reflexe bronzových zbraní a válečných vozů
 - ale popis vozů jen jako transportních prostředků pro hrdiny na bojiště
 - meč a kopí na voze
 - X
 - vozy na BV byly obsazeny lučištníky
 - *Illiada* reflektuje opovržení pro boj se střelnými zbraněmi
 - hrdinným bojem byl boj muže proti muži s mečem či kopím a aristokracie byla spojena s tímto x Egypt, Mezopotámie (král jako skvělý střelec na voze) x středověk (kuše)
- máme hojné evidence o používání vozu v řecké době bronzové v Mykénách jako jakési dekorace ve vojenství

Válečník *Illiady*

- Bronzová helma s kývajícím choholem budícím úžas, rohy
- Bronzový kyrys „planoucí jako oheň“
- vyztužená zástěra k ochraně slabin
- Holenice
- Velký kruhový štít z bronzu potažený volskou kůží
- Těžký oštěp, který bylo možné použít i jako bodavé kopí (1-2)
- Meč
- Do boje jeli na válečných vozech, z nichž před bitvou sestoupili a bojovali pěšmo, vozy se nejvíce používaly právě k transportu na a z bojiště ... byl-li unavený či v ohrožení, mohl zavolat svého vozataje a ten jej vyzvedl z bitevní vřavy
- Bojoval především oštěpem, který hodil nebo bodal, poté jej vzal z mrtvého a pokračoval stejným způsobem dále, pokud přišel o oštěp, bojoval s mečem
- Typické byly jednotlivé boje
- Dále lučištníci-ostřelovači ze zadních řad (př. Paris) – tento x bojoval se štítem a oštěpem, ale byl postupně poražen a zachráněn bohy

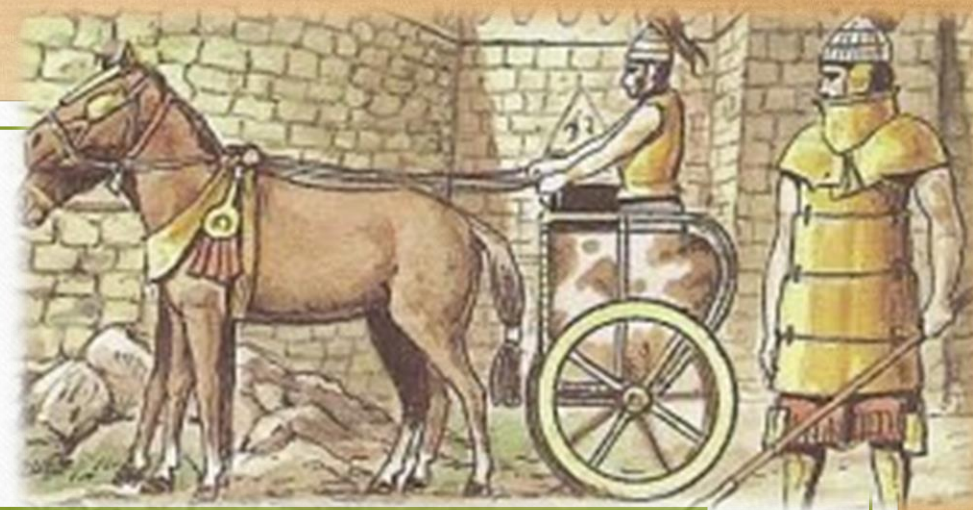
- Hektorovo kopí – 5,5 m
- Štít – zavěšený kolem krku, býčí kůže, potah bronzem, ke kotníkům
 - Ajaxův štít – enormní postava, štít/věž, 7 vstev býčí kůže
 - Hektorovo kopí proniklo 6 vrstvami
- Helma z bronzu – možnost zlomení meče x kožené čapky, chochol
- Holenice (Achillovy) ... spíše jako boty, ne nutně z kovu
- Brnění z kovu – privilegium vůdců x ostatní

⊕ wa-na-ka φάναξ King (P)

Mykénský válečný vůz

- Lehký dvoukolový vůz tažený 2 koni
- Podobné spíše egyptskému typu vozů než těžkému chetitskému
- Na bojišti byly nejpravděpodobněji podporovány těžkou i lehkou pěchotou, ale nemáme evidence o jeho využití v boji
 - Víme jistě o využití při lovu
 - Ale u Mykén objeven hrob z 15. stol. BC s válečníkem v tak těžké zbroji (široké bronzové pláty od hlavy k patám), že by v ní byl pěšmo nepohyblivý
 - Moderní rekonstrukce takového bojovníka zobrazují jen na voze či jako vozataje
- Od 17. stol. do posledních století doby bronzové vládly na bojištích válečné vozy
- Od 1. stol. 1. tis. BC byla doba válečných vozů na ústupu
 - Válečnictví bylo zrevolucionizováno železem a kavalérií

Pěchota

Těžká pěchota

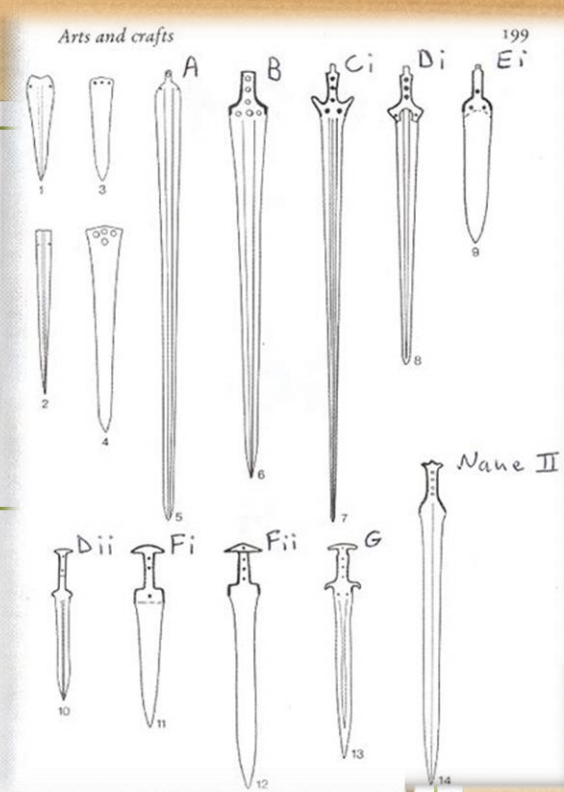
- Kopí, meč, dýka
- Zbroj:
 - Na míru šitá lněné obleky s bronzovými šupinami
 - Helma s kančími kly
 - Do 1200 BC kovem vyztužená zbroj jen u elit (aristokracie, posádka válečného vozu)
 - Evidence o použití bronzových holenic
 - Štít často obdélníkový od brady po kotníky ... ochr. celého těla, hl. proti střelám
 - Od 1200 BC velké rozšíření symetrického a vyváženého kruhového štítu
 - V průměru asi od 60 do 90-95 cm
 - Tento typ štítu pomáhal válečníkům lépe držet meč či kopí

Lehká pěchota

- Lučištníci
- Házeči oštěpů

Bitvy

- Často na rovině
- Postupně se objevovaly nové skupiny (nejspíše žoldáci z oblastí mimo velké říše doby bronzové) schopné odolat válečným vozům díky přejmutí nových zbraní a zbroje
- Kol. 1200 BC se objevil nový typ bodavého a řezavého meče **Naue Type II**
 - Dlouhý bronzový meč s paralelním ostrím listového tvaru, 28 palců od rukojeti k vrcholu meče
 - Rychle se šířil Blízkým východem, Egeidou, Itálií, Británií a Skandinávií
 - Na počátku 1. tis. BC byl v jeho konstrukci bronz nahrazen železem
 - Do 7. stol. BC zůstal jeho design typickým pro dané oblasti

Boj se zbraněmi

„Zblízka obojí vojsko se na sebe pro Alkathoa s dlouhými oštěpy vrhlo; jim krunyře drnčely strašně na prsou, jak tam v davu muž na muže oštěpy metal.

Obzvláště mužové dva, co nad jiné bojovní byli,

Aineiás s Ídomeneem, ti oba dva Areu rovní, jeden druhému dychtil kov ukrutný do těla vrazit.

Aineás oštěpem první chtěl zasáhnout Ídomenea; ten se však nadmíru uhl, jak zahlédl kovové kopí; do země Aineiův oštěp, jenž chvěl se při letu, zajel, neboť z pravice pádné ho nadarmo vymrštil. Vbodl Ídomeneus pak doprostřed břicha hrot Oinomaovi: prorazil krunyře plát a oštěp mu vnitřnostmi projel; raněný do prachu klesl a prsty se do země zaryl.

Z mrtvoly Ídomeneus své stinné kopí sic vyrval, avšak nemohl navíc též krásnou výzbroj mu z plecí odejmout, neboť ho tísnil mrak oštěpů. Neměl už klouby u nohou v pohybu pevné, a proto už nemohl rychle přiskočit se svým kopím neb nepřátel střelám se vyhnout.

Proto své záhuby den jen odvracel vestoje, avšak k rychlému útěku z bitvy jej nohy už nechtěly nosit. Když krok za krokem couval, tu lesklým oštěpem po něm hodil rek Déifobos, vždyt' stále se na něho hněval.

Ale i tehdy se chybil a ránu syn Areův dostal, Askalafos – skrze ramě ten obrovský oštěp mu projel – raněný do prachu klesl a prsty se do země zaryl.“

doba temna, geometric period

- Invaze Dóru (Fe) – zničení starého řádu
- Dominantní (politicky i vojensky) válečníci jedoucí do bitvy na hřbetu koně
- Železo (x *Illias*)
- Kůň – znak a symbol bohatství x vůz – úroveň harémových žen, princů a královs. úředníků
 - „sport“
- Sesednutí z koně x *Illias* z vozu
 - Úmyslné potlačení znalosti jízdních válečníků, ale 2 momenty (*Il.* 15.679-84 a *Od.* 5.371)

Hom., Il. 15.679-684

- „Jako když po koních skákat zná výborně obratný jezdec,
- který si z množství koní jen vybere čtyři a spřáhne,
- z pláně je pobídne v klus a žene je k velkému městu
- po hlučné cestě a přitom se přemnoho na něho dívá
- mužů i žen a on jen pořád pevně a jistě
- z koně na koně skáče a střídá je, když oni letí“ (překlad R. Mertlík, 1980).

Kontroverze – myšlení v termínech jízdy

- Přeskok příkopu
- *Il.* 10.564 koně Rhesa (Odysseus a Diomédés)

hippeís

- *elatér* (i hipp.) – jezdec/vozataj
- Sestupující *hippeís* – dominantní mezi pádem království a vznikem hoplítské falangy
- dismounted warrior/knight --- *hippobatas* („rytíř“ – aristokrat)
- +
- mounted squire --- *hippostrophos* („páže“ – aristokrat?)
- pěší bojovník + „páže“, jízdní bojovník + „páže“ ...
- **Účel:** přeprava kořisti, záchrana z bitvy, pronásledování, ...

x Keltové

- *trimarkisia*
 - 3 jezdcí
 - aristokrat + 2 „pážata“
 - čerstvé koně?

Hoplítská reforma, rodílné pojetí *aristeia*

aristeia, ἀριστεία

- neobyčejně statečné chování v bitvě,
 - hrdinství,
 - hrdinské činy,
 - mimořádný důkaz odvahy
-
- určující hodnota válečníka
 - *ἀριστεία πρόμαχος*
 - bezpomocné dobrodružství epického hrdiny (Jaeger, 1973)

aristeion, ἀριστεῖον

- hrdinství i pocta,
- odměna,
- vítězná cena za největší odvahu v bitvě
- předstupeň titulů

Ἀριστεῖον/ -ιά

- reflektovala vojenskou hodnotu bojovníka

ἵππεύς

- jednotlivé střety *promachos, πρόμαχος*

 - osobní převaha měřená soubojem a neohrožeností
- pro *aristeia* hipp. – důležitost:
 - *menos, μένος*
 - zuřivost inspirovaná bohem
 - *lyssa, λύσσα*
 - hněvivé bojové vytržení
 - *thymos, θῦμός*
 - vášně, touha, hlavní ctnost ἵππεύς
 - *eris, ἔρις*
 - touha porazit protivníka

ὀπλίτης

- **proměna bojového systému** i *aristeia* ---- nová taktika, nový výcvik
- nevhodnost osobního souboje (jako *héroi* či *ἵππεύς*)
- **nutnost** „*umět odolat pokušení čistě individuálního hrdinství. Bojuje bok po boku, je cvičen, aby uměl udržet jednotnou řadu, pochodovat ve formaci, vrhnout se proti nepříteli vyrovnaným krokem, ani uprostřed vřavy nesmí opustit své místo*“ (Vernant 1995: 45).
- důležitost ***sófrosyné***, *σωφροσύνη* (sebeovládání, uměřenost, poslušnost)
 - nová válečnická ctnost brzdící instinktivní hnutí
 - nahradila *thymos*, *θυμός*
- *Eris*, Ἔρις se podřizovala ***filia***, *φιλία* (duchu společenství)

V chápání ἀριστεῖᾶ můžeme horizontálně sledovat dvě roviny:

- ἀριστεῖᾶ související s jezdeckou aristokracií (ἵππεύς)
- ἀριστεῖᾶ související s těžkooděnci (ὀπλίτης)

Hodnoty ἀριστεῖον/ -ῖᾶ můžeme ovšem chápat i ve vertikální rovině:

- ἀριστεῖᾶ
 - již se měřila hodnota válečníka založená na konkrétním způsobu boje a podle této nutnosti
- ἀριστεῖον
 - chápána jako cena/titul pro nejlepšího bojovníka
 - časté rokování po bitvě

Illias

- = katalog hrdinů s *aristeia*

- Diomédés – ukázka 1

- Hom., *Il.* 5.334

- Agamemnón – ukázka 2

- Achilleus

- Aiás (tzv. velký Aiás)

- ...

zisk titulu ἀριστεῖον – příklady *aristeia hoplítés*

- Dienekes x Aristodémos
- Amomfarétos
- Isadas x Archidámos

